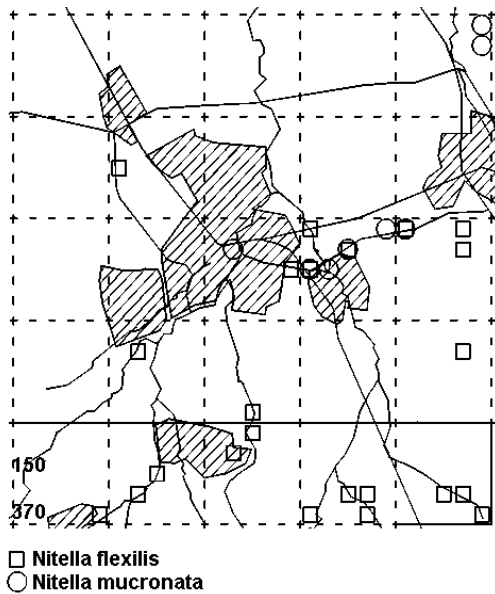

Kranswieren rond Eindhoven, 2

Wat voorafging! Een beschrijving van kranswieren in het algemeen, literatuur, standplaatsen van kranswieren in de regio

De soorten: aantal en standplaatsen

Tabel 1 laat horizontaal de soorten zien op volgorde van voorkomen en vertikaal de voornaamste standplaatsen.

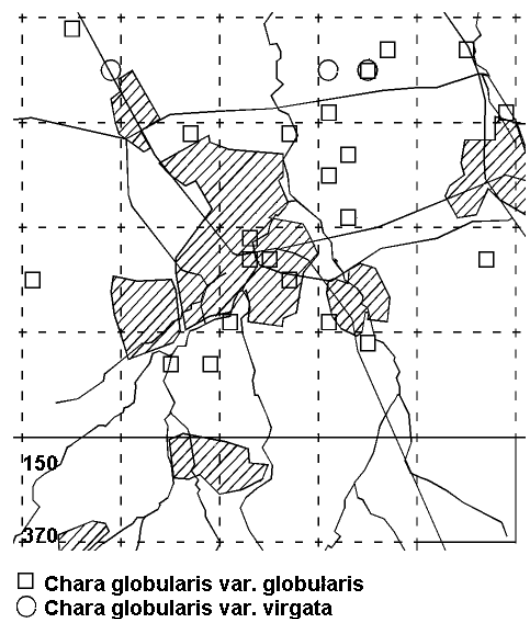

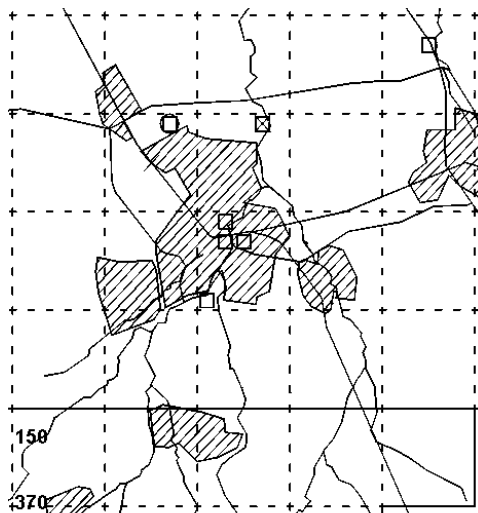
Chara globularis (s.l.)

Chara globularis is de algemeenste soort rond Eindhoven; hij is ook landelijk algemeen. De variëteit *globularis* komt hiervan in onze regio het meeste voor. *Chara globularis* groeit in zeer verschillende omstandigheden, van zwak zuur tot matig alkalisch en van tamelijk voedselarm tot tamelijk voedselrijk. Daarmee past het goed in diverse omstandigheden op het pleistoceen. In de tabel is te zien dat hij in alle typen wateren waar kranswieren zijn gevonden, inderdaad is aangetroffen, het minst nog in stromend water. In poelen is *Chara globularis* het meest voorkomend kranswier.

Nitella flexilis

Nitella flexilis is goede tweede in aantal vondsten. Ook deze is landelijk algemeen. Qua ecologie lijkt deze soort op *Chara globularis*, waarvan hierboven de standplaatsbeschrijving is gegeven. Het opvallendste verschil is, dat *Nitella flexilis* het vaakst wordt het in beken gevonden. Dat geldt niet alleen voor onze regio: in laaglandbeken in Nederland is *N. flexilis* een tamelijk algemene soort. Dit in tegenstelling tot stromend water in de rest van Europa, waar *Chara*-soorten veel meer voorkomen dan *Nitella*'s.

- *Chara vulgaris* var. *vulgaris*
- *Chara vulgaris* var. *papillata*
- × *Chara vulgaris* var. *longibracteata*

Chara vulgaris s.l.

Chara vulgaris is een typische hard water-soort en is landelijk gezien het algemeenste kranswier. Het komt in onze regio voor in drie situaties: het Eindhovens Kanaal, in beekdalen -vooral op veen- en in het leemgebied. Het Eindhovens Kanaal bevat gebiedsvreemd hard water: t/m halverwege de jaren '90 was dat koelwater van de Campina, daarna neemt het aandeel Maaswater toe. In de beekdalen zal sprake zijn van (lokale) kwel die zorgt voor harder water dan elders. Van de watersituatie in het leemgebied weet ik te weinig om er veel zinnigs over te zeggen. Dit gebied strekt zich uit van globaal Oirschot-Boxtel-Nuenen-Eindhoven met een west-oost lopende onderbreking door de midden-brabantse dekzandrug. Mogelijk is het leem plaatselijk enigszins kalkrijk en ongetwijfeld is er plaatselijk sprake van toestromend grondwater van lokale herkomst.

Van *Chara vulgaris* komt de variëteit *vulgaris* in onze regio het meest voor. Naast de nominaat-vorm zijn var. *papillata* eenmaal en var. *longibracteata* twee maal gevonden. Alle drie variëteiten zijn gebonden aan hard water. Var. *vulgaris* komt in relatief het zachtste water voor.

Nitella mucronata var. *mucronata*

Landelijk gezien is *Nitella mucronata* tamelijk zeldzaam en op de Rode lijst geplaatst als 'bedreigd.' Het komt in de regio vooral voor in het Eindhovens kanaal. Het frequentst was de soort bij Geldrop en Mierlo, de zone die tot halverwege de jaren '90 beschouwd kon worden als de overgangszone tussen het harde, voedselarme koelwater en het even harde maar voedselrijke water dat uit de Zuid-Willemsvaart komt. Nu de inlaat sterk is gereduceerd, is Maaswater in het kanaal veel dominant en zichtbaar is *Nitella mucronata* een van de soorten die het loodje leggen. Het meest komt het nog voor bij de onderdoorgang van de Kleine Dommel.

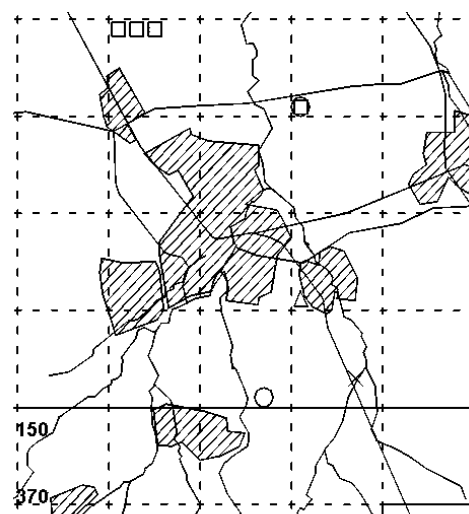
Nitella mucronata is ook gevonden in een tweetal beken: de Kleine Dommel en de Snelle loop tussen Gemert en Beek en Donk. Landelijk wordt *Nitella mucronata* ook wel in stromend water gevonden, maar niet vaak. De vindplaats in de Kleine Dommel is vlak bij het Eindhovens Kanaal, waar de soort ook toen massaal stond. Mogelijk heeft iemand planten uit het kanaal in de beek gegooid. In de Snelle loop stroomt een combinatie van grondwater dat bij de Peelrandbreuk uittreedt en ingelaten Maaswater. De soort groeit daar ook buiten ons floragebied.

Tolypella intricata

Tolypella intricata is landelijk en internationaal gezien een zeldzame soort. Op de Rode lijst is het predicaat 'ernstig bedreigd.' De soort is telkens in pas geschoonde sloten en greppels in het leemgebied gevonden. Alle vondsten zijn in het voorjaar gedaan, en op geen van de plekken is de soort het jaar na de vondst teruggevonden.

Nitella capillaris

Nitella capillaris is landelijk een zeldzame, bedreigde soort. De ene vondst in onze regio is in een sloot in het leemgebied, gevoed door landbouw-water en mogelijk ook door kwel vanuit het Wilhelminakanaal. De andere vondst is gedaan in een visvijver in het Grevenschutven. Deze vijver ligt tamelijk achteraan in het inlaatsysteem. Naast aangevoerd Tongelreepwater bevat hij waarschijnlijk ook toestromend grondwater van lokale herkomst.

- *Tolypella intricata*
- *Nitella capillaris*
- × *Nitella translucens* (1874)
- △ *Nitella translucens* (nieuw)

Nitella translucens

Nitella translucens is landelijk een zeldzame, bedreigde soort. Eind jaren '80 was de soort nog maar bekend van één vindplaats. Sindsdien zijn er 40-50 bijgekomen: de meeste in vennen waar herstelmaatregelen zijn gepleegd. De venbodem wordt dan opgeschoond en er wordt voor gezorgd dat het water zwak gebufferd blijft. Een voorbeeld van een ven waarin dit gebeurd is en waar *Nitella translucens* is teruggekeerd, is het Voorste Goorven bij Oisterwijk (buiten ons flora-gebied). In het herstelde Beuven bij Lierop is *Nitella translucens* na herstelmaatregelen nooit gevonden, wel *Nitella flexilis*. De enige recente vondst van *Nitella translucens* is gedaan in een uitgebaggerde en vergrote poel in het dal van de Kleine Beek bij Geldrop.

Tenslotte

Kranswieren komen op het pleistoceen in en rond Eindhoven tamelijk frekwent voor, maar niet in elk km-blok. Van sommige zeldzame soorten was het volstrekt onbekend dat ze in onze regio voorkomen. Kranswieren kunnen voorkomen in een scala van watertypen. Verder moet worden bedacht dat het pleistoceen van Nederland niet overal hetzelfde is en dat in andere regio's andere kranswieren kunnen voorkomen of de frekwentie toch weer anders is dan in en rond Eindhoven.

De kaartjes zijn gemaakt met het programma Stipt van P.Frigge

Tabel 1. Soorten x standplaatsen

Soortnaam/Standplaats	sloten+ greppels	beken	kanaal	poelen	vijvers	vennen	zand-& klei-gaten	overige+ onbekend	totaal
<i>Chara globularis</i> var. <i>globularis</i>	7	1	4	9	1	2	3	3	30
<i>Chara globularis</i> var. <i>virgata</i>	1			1	1				3
<i>Nitella flexilis</i>	4	15	5	2	2	3			31
<i>Nitella mucronata</i> var. <i>mucronata</i>		3	7						10
<i>Chara vulgaris</i> var. <i>vulgaris</i>	3			1			1		8
<i>Chara vulgaris</i> var. <i>papillata</i>	1								1
<i>Chara vulgaris</i> var. <i>longibract.</i>				1				1	2
<i>Tolypella intricata</i>	5								5
<i>Nitella capillaris</i>	1				1				2
<i>Nitella translucens</i>	1			1				1	3
totaal	22	19	19	15	5	5	4	5	95

Noten

1. J.Bruinsma. Kranswieren in stromend water. In Raam, J.C. m.m.v. E.X.Maier, J.Bruinsma, J.Simons en H.Stegenga (1998). Handboek Kranswieren. Charaboek, Hilversum.